
HANDVEST

VOOR DON BOSCO WERKERS

INHOUD

Inleiding	4
Het leven van Don Bosco	5
Don Bosco in de 21 ^{ste} eeuw	9
De Don Bosco werkwijze: het preventief systeem	11
De spirit van Don Bosco	18
Tot besluit	19

INLEIDING

Het werk van Don Giovanni Bosco wordt al zo'n 150 jaar gedaan door zijn volgelingen, de salesianen van Don Bosco. In de voetsporen van Don Bosco zetten zij zich in voor jeugd en jongeren. Don Bosco droomde ooit van een leefgemeenschap, waarvan iedereen die zich wilde inzetten voor het werk met jongeren, lid kon zijn, getrouwd of ongetrouwd, priester of leek. Dit idee was voor de kerk in het midden van de 19^e eeuw veel te vooruitstrevend, maar vandaag de dag is Don Bosco's droom gedeeltelijk werkelijkheid geworden: een groeiend aantal leken werkt, betaald of vrijwillig, in de diverse Don Bosco centra. Mensen met allerlei verschillende geloofsovertuigingen en levensbeschouwingen kunnen zich vinden in de open werkwijze en houding van Don Bosco. Zij voelen zich aangesproken door de vragen van jeugd en jongeren en vinden in 'het preventief systeem' (de Don Bosco werkwijze) de inspiratie en werkhouding die zij zoeken.

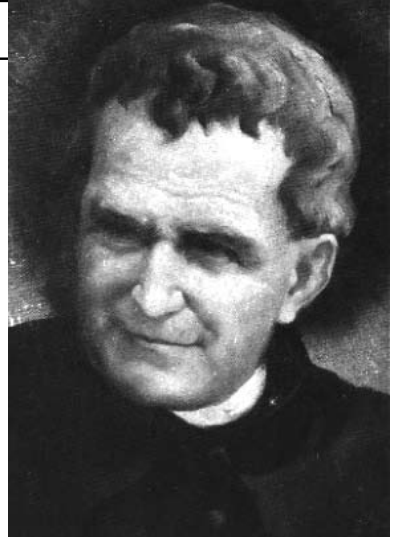
De toenemende diversiteit van Don Bosco werkers betekent wel dat er meer vraag is naar ondersteuning en informatie. Don Bosco werkers zoeken naar de antwoorden op vragen, zoals wat is de betekenis van Don Bosco in de 21ste eeuw of wat is nu de kern van de werkwijze? Wat er van de Don Bosco werker wordt verwacht wordt beschreven in dit Handvest. Het geeft een antwoord op veel gestelde vragen. Het geeft de Don Bosco werkers een richting en handvatten om volgens de preventieve werkwijze met jeugd en jongeren bezig te zijn. Maar ook biedt het inspiratie en ondersteuning tijdens hun werk met jeugd en jongeren die (nog altijd) buiten de boot vallen. Werken bij Don Bosco verlangt een houding die niet alleen van 9 tot 5 geldt maar ook privé vorm krijgt en zich verder ontwikkelt. Deze ontwikkeling gebeurt door kennis tot je te nemen (hoofd), door te doen in de praktijk (met je handen) en door het zich eigen maken van de spiritualiteit van Don Bosco (werken vanuit je hart).

Don Bosco werkers, vrijwillig of betaald, conformeren zich aan dit Handvest dat de basis vormt voor de werkwijze. En de Don Bosco werkers zijn loyaal aan het project of centrum waar zij werkzaam zijn.

De citaten in het Handvest zijn afkomstig uit eerder gehouden interviews met Don Bosco beroepskrachten en -vrijwilligers.

HET LEVEN VAN DON BOSCO

Toen op 16 augustus 1815 in een klein dorpje op het arme platteland van Noord-Italië een jongetje werd geboren, kon nog niemand vermoeden dat die kleine Giovanni Bosco bijna tweehonderd jaar na zijn geboorte een waardevolle betekenis zou hebben voor jongeren over de gehele wereld.

Keuze voor priesterschap

Giovanni Bosco groeit op in Becchi, zijn geboortedorp, in een eenvoudig boerengezin. Wanneer hij twee jaar oud is sterft zijn vader.

Daarna kan zijn moeder maar met moeite de eindjes aan elkaar knopen voor haar kinderen.

Giovanni is een hardwerkende jongen die al vroeg weet dat hij priester wil worden. Hij leert graag, leest alles wat los en vast zit, maar kan alleen 's winters naar school gaan. In de zomer moet hij helpen op het land. Toch is Giovanni niet alleen een studiebol. Hij gelooft al van jongs af aan dat vrolijkheid en vriendschap een goede basis vormen voor het leven. Hij geniet ervan anderen te vermaken en kan op zijn handen lopen, koorddansen en goochelen met dobbelstenen.

Wanneer Giovanni negen jaar oud is, droomt hij dat hij een grote groep jongens op een binnenplaats ziet lachen en spelen, maar hij hoort hen ook vloeken. De kleine gelovige Giovanni wil het vloeken stoppen en begint op de jongens in te slaan. Dan verschijnt een prachtig geklede man die tegen hem zegt: 'Je moet ze met jouw goedheid en liefde tot vrienden zien te maken, niet door ze te slaan.' Vervolgens verschijnt een schitterende vrouw in een met sterren versierde jurk. De vloekende jongens zijn verdwenen en in hun plaats zijn wilde dieren gekomen. De vrouw glimlacht en zegt: 'Groei op in nederigheid en kracht en wat je nu met die dieren ziet gebeuren, zul jij voor mijn kinderen moeten doen.' Verward ziet Giovanni dat de woeste roofdieren zijn veranderd in lieve lammetjes die vrolijk spelen, en hij hoort de vrouw zeggen dat hij op zijn tijd alles zal begrijpen. Deze droom zal hem de rest van zijn leven bijblijven.

Giovanni Bosco vervult zijn wens om priester te worden en gaat naar het seminarie (priesteropleiding). Na zijn priesterwijding in 1841 weet Don Bosco niet precies wat hij wil gaan doen.

Keuze voor priester voor de jeugd

Op aanraden van zijn geestelijk begeleider Don Cafasso besluit hij verder te studeren in Turijn. De eenvoudige boerenzoon trekt naar de grote stad. Wat hij daar ziet, raakt hem diep. Veel mensen trekken van het platteland naar Turijn op zoek naar nieuwe kansen en werk. Dakloze jongens zwerven doelloos rond op zoek naar werk dat er niet is, anderen werken onder de meest verschrikkelijke omstandigheden en in de gevangenissen worden deze jongens bij zware misdadigers gestopt. In de problemen van die 'straatjongeren' van Turijn vindt de jonge priester zijn roeping: hij moet zich voor die jongens inzetten. De vraag is alleen: hoe?

Don Bosco vertelt over zijn aanpak het volgende verhaal: Op 8 december 1841 ziet Don Bosco hoe een jongen de kerk uit wordt geslagen. Geschrokken door de manier waarop de jongen wordt behandeld, rent hij hem achterna om hem te helpen. Maar de angstige jongen antwoordt nauwelijks op zijn vragen. Het kost Don Bosco veel moeite om erachter te komen dat de jongen Bartolomeo Garelli heet, zestien jaar oud is en niet kan lezen, schrijven of zelfs zingen. Beschaamd schudt Bartolomeo zijn hoofd: 'Ik kan niets.' 'Kun je fluiten?' vraagt Don Bosco. Voor het eerst verschijnt een glimlach op het gezicht van de jongen. Natuurlijk kan hij fluiten. Eenmaal bevriend met de jongen ontdekt Don Bosco dat Bartolomeo niet naar de catechese (godsdienstlessen) gaat omdat de jongere kinderen daar zoveel meer weten dan hij. Hij stelt voor een aparte les speciaal voor Bartolomeo te geven. De week daarop komt Bartolomeo terug met negen vrienden die ook niet weten wat zij anders op zondag moeten doen.

Keuze voor de opvoeding

En zo begint het jeugdwerk van Don Bosco. Don Bosco noemt zijn zondagsgroep zijn *oratorio*, wat letterlijk gebedsruimte betekent. Tegen de zomer komen al tachtig jongens iedere zondag bij elkaar voor een kerkdienst (met aangepaste preek voor de jongens), een ontbijt en godsdienstles.

Don Bosco herinnert zich zijn eigen jeugd en weet dat jongens meer nodig hebben dan alleen studie. Ze moeten zich ook kunnen uitleven. En dus zorgt hij steeds voor ontspanning, met spelletjes, wandeltochten en zang- of toneellessen.

Na zijn studie krijgt Don Bosco een plaats aangeboden in een ziekenhuis voor meisjes. En al moet hij daarvoor zijn jongens achterlaten, ze blijven hem op zijn nieuwe werkplek trouw elke zondag opzoeken. Die bezoeken worden door sommige mensen afgekeurd. Zij begrijpen niet waarom een priester zich met zulke 'boeven' bezighoudt. Bovendien verstoren de spelende jongens de zondagsrust van het ziekenhuis.

Keuze voor de jeugd

Don Bosco wordt voor de keuze gesteld: het ziekenhuis of zijn jongens. Een moeilijke keuze. Als hij voor zijn jongens kiest, komt hij op straat te staan, zonder onderdak, zonder promotiekansen of toekomstperspectieven en zonder inkomen. Maar Don Bosco had een belofte gedaan die hij niet zou breken: hij zou zich blijven inzetten voor zijn jongens.

Keuze voor de preventieve opvoeding

De daaropvolgende jaren zijn niet gemakkelijk. Toch blijft Don Bosco, ondanks het gebrek aan middelen, geloven dat God hem niet in de steek zal laten en blijft hij de behoeften van zijn jongens voorop stellen. Zijn vertrouwen wordt beloond. Hij koopt een stuk land waarop hij zijn *oratorio* kan voortzetten en samen met zijn medewerkers blijft hij zoeken naar fondsen om het werk verder uit te bouwen. Geen project is hem te zwaar als het de jeugd ten goede komt. Hij organiseert loterijen en schrijft honderden brieven om geld in te zamelen. Hij richt scholen op om de jongens te leren lezen, schrijven en rekenen. Omdat ruim een derde van de jongens wees is, start hij een internaat. Om te zorgen voor vakonderwijs begint hij in 1856 een leerwerkplaats voor schoen- en kleermakers. Later breidt hij die uit met een boekbinderij, een meubelmakerij, een drukkerij en een smederij. Ook op andere plaatsen start hij een *oratorio* om jongens van de straat te houden en hen de kans te geven zich tot eerlijke burgers te ontwikkelen. Hierbij is het van essentieel belang dat de opvoeder bij de jongens aanwezig is, vertrouwen geeft en ontvangt. De jongens mogen zijn wie ze zijn.

Oratorio staat nu niet meer alleen voor bidplaats, maar voor een combinatie van bid-, woon-, werk-, leer- en speelplaats.

Met open oor en oog kijkt en luistert Don Bosco naar wat er bij zijn jongens leeft en zo probeert hij te voorkomen dat jonge mensen ontsporen. Daarbij schakelt hij oudere jongens in die, nadat ze van hem vervolgonderwijs hebben gekregen, zelf les geven aan de kleintjes.

Keuze voor de toekomst

Maar Don Bosco maakt zich zorgen over wat er zal gebeuren als hij er niet meer is. Zo ontstaat bij hem het idee een gemeenschap te beginnen die zich voor de jeugd inzet. Hij denkt daarbij aan een gemeenschap die breder is dan alleen een congregatie (kloostergemeenschap), waar ook mensen die niet in de leefgemeenschap wonen lid van kunnen worden. Of ze nu getrouwd zijn of niet, priester zijn of leek, iedereen die zich wil inzetten voor zijn werk moet lid kunnen worden van zijn gemeenschap. Maar dit idee is te vooruitstrevend voor de kerkelijke leiding van die tijd en Don Bosco moet zijn plannen aanpassen.

In 1869 krijgt Don Bosco pauselijke toestemming voor een congregatie. Hij noemt zijn kloostergemeenschap de salesianen van Don Bosco naar de heilige Franciscus van Sales, omdat deze de woorden *geduld* en *zachtmoedigheid* veel gebruikte, twee begrippen die volgens Don Bosco centraal staan bij de opvoeding van jongeren. In 1872 sticht Don Bosco een congregatie voor vrouwen die vanuit dezelfde inspiratie werken voor meisjes, de Dochters van Maria Hulp der Christenen, beter bekend als de zusters van Don Bosco. De eens kleine groep salesianen groeit snel en breidt zich langzaam over de wereld uit.

Don Bosco is zijn belofte trouw gebleven en heeft zich zijn leven lang ingezet voor jongeren. Wat begon met de 16-jarige Bartolomeo in de straten van Turijn, groeide uit tot een wereldwijde beweging. Toen Don Bosco op 31 januari 1888 stierf, werkten er al meer dan 800 opvolgers in Frankrijk, Spanje en verschillende landen in Zuid-Amerika. En ook nu blijven zijn werk en principes wereldwijd voortleven.

DON BOSCO IN DE 21STE EEUW

De modernisering van de samenleving, die begon in de tijd van Don Bosco, zet zich in onze tijd voort. Inmiddels is er veel veranderd in de maatschappij: secularisatie en ontkerkelijking, individualisering, economische groei, materiële welvaart en milieuvervuiling. Ook is de samenleving steeds pluriformer geworden, er wonen veel meer nationaliteiten en godsdiensten door elkaar dan vroeger. Maar ook Don Bosco kwam in aanraking met andere godsdiensten. Hij trad de mens altijd met respect tegemoet, ook als die van een andere godsdienst was.

Ondanks de verschillen tussen onze tijd en de tijd van Don Bosco zijn de vragen waarmee jongeren kampen nog grotendeels dezelfde als de vragen die jongeren in de tijd van Don Bosco stelden: Wat doe ik hier? Waar leef ik voor? Wat kan ik? Wat vind ik waardevol? Waar wil ik me voor inzetten?

Een andere overeenkomst met de tijd van Don Bosco is dat er nog altijd jongeren zijn die zich in de marge van de samenleving bevinden: dak- en thuislozen, vluchtelingen, asielzoekers en randgroepjongeren. Jongeren die buiten de boot vallen en niet de mogelijkheden krijgen die anderen wel hebben, of die op zoek naar zingeving zijn in deze welvarende maatschappij. Met name voor deze groep kinderen, tieners en jongeren in achterstandssituaties zetten Don Bosco werkers zich nu in, net als de Don Bosco werkers toen. Don Bosco was opgeleid als priester en niet als opvoeder. Hij heeft door het zien van de omstandigheden waarin de jeugd in Turijn zich bevond, cursussen gevolgd en zich in de pedagogiek verdiept. Hij had natuurlijk zijn eigen opvoeding door zijn moeder als basis, zeg maar een oerpedagogiek. Ook de Don Bosco werkers van nu brengen hun eigen opvoeding mee en volgen ook cursussen in de preventieve methodiek van Don Bosco, die wonderwel past in deze tijd.

Niet alleen Don Bosco's wens jongeren in achterstandssituaties te helpen, maar ook de manier waarop hij dat deed, zijn werkwijze en zijn levenshouding zijn nog steeds actueel. Nog altijd voelen Don Bosco werkers zich geïnspireerd door die werkwijze, die niet vanwege de traditie wordt voortgezet, maar omdat die van deze tijd is en nog altijd werkt!

Veel thema's uit de opvoedingsideeën van Don Bosco zijn ook tegenwoordig terug te vinden in maatschappelijke of pedagogische ontwikkelingen en inzichten, zoals *'vraaggericht werken'*, *'in dialoog gaan over waarden en normen'*, *'maatschappelijke verantwoordelijkheid bevorderen'* en *'zoeken naar de innerlijke (intrinsieke) motivatie van kinderen en jongeren'*. Wat dat betreft is de Don Bosco werkwijze (het zogenoemde preventief systeem) ook in de 21ste eeuw 'van deze tijd'.

DE DON BOSCO WERKWIJZE: HET PREVENTIEF SYSTEEM

“Sommige mensen zeggen dat de werkwijze abstract is, moeilijk uit te leggen. Dan vraag ik ze: wat vind je prettig aan Don Bosco? En dan komen ze met allerlei voorbeelden: het is zo gezellig werken hier; er wordt altijd naar je geluisterd; je kunt je eigen gang gaan; mensen hebben vertrouwen in je; je wordt geaccepteerd zoals je bent... Nou, zeg ik dan, dat is de Don Bosco werkwijze.”

De Don Bosco werkwijze wordt ‘het preventief systeem’ genoemd. De naam verwijst naar een centrale doelstelling van Don Bosco: preventie. Don Bosco wilde voorkomen dat jongeren tussen geharde criminelen in de gevangenis kwamen te zitten. Hij zag voor zichzelf een opvoedingstaak: opvoeden tot eerlijke burgers en goede christenen.

Nu is deze opvoedingstaak van Don Bosco vertaald in vier hoofddoelstellingen van de opvoeding:

- **Verbondenheid:** zorgen dat jongeren zich verbonden voelen met elkaar en met de samenleving;
- **Vrijheid:** jongeren bijstaan in hun zoektocht naar vrijheid en zelfstandigheid;
- **Verantwoordelijkheid:** jongeren de ruimte geven om verantwoordelijkheid uit te oefenen in concrete situaties;
- **Zingeving:** jongeren ondersteunen bij de ontwikkeling van hun identiteit door middel van open communicatie over de diepere bestaansgronden en de sleutelproblemen van het leven en het samenleven, maar dan wel altijd met respect voor de keuzes van jongeren.

Door steeds kritisch te blijven kijken naar de eigen manier van werken heeft de vertaalslag kunnen plaatsvinden van ‘eerlijke burgers en goede christenen’ naar de opvoedingsdoelen. Deze opvoedingsdoelen omschrijven de integrale opvoeding zoals Don Bosco die ook bedoelde. De behoeften van de jongeren van vandaag zijn in grote lijnen gelijk aan die van de jongeren uit Don Bosco’s tijd. Jongeren hebben het gevoel nodig dat zij er toe doen, dat zij iets betekenen voor anderen en een rol in de samenleving kunnen vervullen, dat iemand hen vertrouwt en respecteert en er voor hen is als dat nodig is.

Zij hebben liefde, vriendschap en begeleiding nodig. Helaas ontbreekt het veel jongeren daaraan, jongeren die buiten de boot vallen en zich in de marge van onze samenleving bevinden.

“Het is geen methode of rijtje regels, het is vooral een houding die je altijd hebt. Ik merk dat ik ook tijdens mijn werk buiten Don Bosco volgens de principes van het preventief systeem werk. Openheid, aanwezigheid en vertrouwen; het is een manier om tegen mensen aan te kijken en om met ze om te gaan.”

Volgens veel Don Bosco werkers is het preventief systeem niet alleen een werkwijze waarmee jongeren kunnen worden begeleid of opgevoed, maar is het vooral een werk- (en misschien zelfs levens-)houding die gekenmerkt wordt door aanwezigheid, hartelijkheid, humor en spel, redelijkheid en stimulering. Dit alles in een eigen ruimte en altijd in dialoog met de ander.

Aanwezig zijn

“Door aanwezig te zijn creëer je de mogelijkheid om in gesprek te komen met jongeren. Je geeft ze zo de kans om jou te leren kennen op hun terrein en in hun eigen tempo. Als ze vertrouwen in je hebben en zich op hun gemak voelen, zullen ze praten over de dingen waarmee ze zitten. Vaak is dat tijdens een spel, kaarten of zo. Als je niet aanwezig bent, als ze een afspraak moeten maken, dan is de drempel voor velen te hoog en zullen veel dingen onbesproken blijven.”

Een van de centrale kenmerken van de Don Bosco werkwijze is aanwezigheid. In eerste instantie gaat het om fysiek aanwezig zijn: je bent erbij en deelt in het dagelijks leven van de jongeren, tijdens momenten van vorming en bezinning en tijdens sport en spel. Maar fysieke aanwezigheid is niet voldoende, het gaat ook om jouw houding daarbij. Je bent geen toezichthouder, maar een toegankelijk en aanspreekbaar persoon die op gelijke voet met de jongeren omgaat en in staat is in dialoog te gaan met hen. Veelal gaat het om de ‘kleine dingen’, zoals iemands naam onthouden, mensen tegemoet treden en interesse tonen.

In plaats van aanwezigheid kun je ook spreken van presentie, dit is een term die ook in andere methodieken naar voren komt.

Het gaat bij Don Bosco met name om de kwaliteit van die presentie. De belangrijkste elementen van aanwezig zijn, zijn: betrokkenheid, oprechte interesse, speelsheid en onvoorwaardelijkheid.

- **Betrokkenheid:** een Don Bosco werker is, zonder zich op te dringen, aanwezig op de plaatsen waar jongeren zijn om zo hun leefwereld van binnenuit aan te voelen. Wat er echt bij jongeren speelt leer je pas als je tussen hen staat en met hen meedoet.
- **Oprechte interesse:** een Don Bosco werker is oprecht geïnteresseerd in het geluk en het leven van de jongeren, hij of zij is niet onverschillig, is blij als het goed gaat en maakt zich ook wel eens zorgen als het minder goed gaat.
- **Speelsheid:** een Don Bosco werker is graag bij jongeren en deelt met plezier in spel en ontspanning.
- **Onvoorwaardelijkheid:** een Don Bosco werker is onvoorwaardelijk aanwezig, stelt geen voorwaarden aan de inzet van jongeren en verwacht niet dat zij bij hem of haar 'in het krijt staan' omdat zij door hem zijn opgevoed of begeleid. Jongeren worden geaccepteerd voor wie ze zijn en weten dat zij niet in de steek worden gelaten als zij een fout maken.

“De kern van de Don Bosco werkwijze is acceptatie, daar draait het helemaal om. Iedereen wil geaccepteerd worden, jongeren net zo goed als volwassenen. Ik sta voor volwaardige acceptatie. Het maakt niet uit wie er voor mijn neus staat, ik zal hem of haar te woord staan, maar ik verwacht wel dat zij op hun beurt mijn grenzen accepteren.”

Hartelijkheid

De Don Bosco werker creëert een sfeer van hartelijke omgang met jeugd en jongeren en anderen. Een familiesfeer waarin verbondenheid met elkaar belangrijk is. Je laat jeugd en jongeren merken dat je werkelijk om ze geeft. Deze hartelijkheid is ook van groot belang in de samenwerking met collega's en anderen.

Humor en Spel

Humor is onontbeerlijk bij het werken met jeugd en jongeren. Een grapje breekt het ijs en bij correctie van gedrag is het een goede manier om de boodschap licht, maar duidelijk over te brengen.

Spel kun je ook uitleggen als een sociaal spel. Kinderen en jongeren ontdekken zichzelf in sociale zin en spel is een goede oefening.

Uitdagen, je van de domme houden, een beetje prikkelen zijn mogelijkheden. Natuurlijk is gewoon samen spelen van het allergrootste belang, om samen plezier te hebben.

Redelijkheid

“Je moet redelijk zijn. Het zijn pubers, ze moeten dus hun grenzen opzoeken, hun seksualiteit ontdekken. Je weet dus ook wel dat ze bepaalde sites zullen opzoeken op internet. Dan praat je samen met hen over de grenzen. Wat kan wel en wat niet? Samen kom je er uit, bijvoorbeeld dat sites met beelden van mensen die vermoord worden, niet kunnen. Als iemand zo iets dan toch opzoekt, nou dan kan ik wel boos worden, maar dan begrijpt iedereen ook wel waarom.”

Don Bosco werkers gaan in redelijkheid met jongeren om. Het is noodzakelijk een structuur te bieden aan jeugd en jongeren, waarin zij leren om te gaan met normen en waarden. Deze regels zijn dus redelijk en zodanig dat jeugd en jongeren zich daarin kunnen schikken, ook al zullen ze ook de grenzen opzoeken. Concreet betekent dat bijvoorbeeld dat Don Bosco werkers zich niet autoritair opstellen en geen overdreven regels en sancties vaststellen. *“Ik ga niet een jongen het pand uittrappen omdat hij met z'n voeten op de bank zit.”* Het betekent ook dat zij geen valse verwachtingen scheppen, maar aangeven waar de grenzen liggen en waarom. Wie jongeren in redelijkheid benadert geeft duidelijk uitleg over zijn eigen motieven en plannen, vertrouwt er op dat jongeren redelijk kunnen zijn en zelf verantwoordelijkheid kunnen dragen, en respecteert de jongere en zijn mening, ook als die anders is.

“Redelijkheid heeft voor mij alles te maken met eerlijkheid en oprechtheid, jezelf zijn, geen rol spelen en elkaar als mensen benaderen die gewoon met elkaar

kunnen praten. Niet als cliënt en dienstverlener, of kind en autoritaire volwassene, nee, gewoon open praten over mogelijkheden en grenzen."

Stimuleren

"Ik had het in eerste instantie niet door. Dan vroegen ze een keer of ik bardienst wou draaien of iets anders wou doen. Later kijk je terug en zie je dat je steeds meer verantwoordelijkheid op je nam, dat je steeds meer in jezelf ging geloven en langzaam een doel voor ogen kreeg. Dat kwam door de Don Bosco werkers die me elke keer weer stimuleerden om iets nieuws op me te nemen."

Een van de belangrijkste taken van een Don Bosco werker is jongeren stimuleren tot verdere ontplooiing. Dit kan door actieve en creatieve programma's aan te bieden, of liever zelfs door een kader voor een programma aan te bieden dat de jongeren zelf verder invullen. Het geven van zoveel mogelijk eigen verantwoordelijkheid, uiteraard aangepast aan leeftijd en (verworven) vaardigheden, is een belangrijk facet van stimuleren. Op die manier laat je een jongere zien dat je vertrouwen in hem hebt. Dit geldt trouwens niet alleen voor de jongeren, ook de Don Bosco werkers worden op deze manier benaderd.

"Het gaat niet alleen om vertrouwen in de jongeren, maar ook in de vrijwilligers en de medewerkers. Zij krijgen van mij allemaal honderd procent vertrouwen en veel verantwoordelijkheid. Zij stellen de plannen vast, zij vertellen mij wat nodig is, zij zetten de activiteiten op, natuurlijk wel in overleg. Door ze verantwoordelijkheid te geven, bevorder ik betrokkenheid en affiniteit en laat ik mensen merken dat ik ze serieus neem en respecteer."

Verantwoordelijkheid geven en vertrouwen hebben, vereisen wel dat er ruimte is voor fouten. Mensen moeten leren en daarvoor moeten zij ook fouten kunnen maken.

"Dat is het mooie hier bij Don Bosco, de fouten die je maakt worden gewoon geaccepteerd. Van fouten leer je, wordt dan gezegd, dus natuurlijk mag je fouten maken, als je er maar wat mee doet en ervan leert."

Eigen ruimte

Don Bosco begreep dat een eigen ruimte (het *oratorio*, zoals hij het noemde) zeer belangrijk is voor jongeren. Zij hebben een plek nodig voor gezelschap en ontspanning waar zij kunnen experimenteren met normen en waarden, op zoek kunnen gaan naar de grenzen van hun mogelijkheden en waar zij door vallen en opstaan mogen leren van hun eigen fouten. Een eigen ruimte is van essentieel belang voor de ontwikkeling van de eigen identiteit. Zorg dragen voor een dergelijke ruimte en open inloopmogelijkheden vormen dan ook kernaspecten van de Don Bosco werkwijze. Het oratorio dat stond voor bid-, woon-, leer-, werk- en speelplaats is nu dus geworden tot een plek waar ruimte is voor jeugd en jongeren in het oefenen in de vier doelstellingen van de opvoeding: zingeving, verbondenheid, verantwoordelijkheid en vrijheid.

“De jongens voelen zich hier thuis, ze spelen een spelletje en praten over de dingen die hen bezighouden, zoals meisjes of alcohol, zonder dat iemand daar moeilijk over doet of zegt dat het niet mag. Veel van hen kunnen thuis niet praten over die onderwerpen. Hier bepalen ze zelf waar ze over praten, het is hun plek.”

Wat betekent de werkwijze concreet?

Wanneer over de Don Bosco werkwijze wordt gepraat, vragen mensen al snel om concrete voorbeelden: waar gaat het precies om? Puntsgewijze opsommingen zijn niet gemakkelijk te geven, omdat de verschillende kenmerken van het preventief systeem elkaar beïnvloeden. Zij vormen als het ware schakels die op allerlei manieren met elkaar verbonden zijn. Je kunt iemand bijvoorbeeld pas stimuleren als je weet wat hem interesseert en bezighoudt, om daarachter te komen moet je regelmatig aanwezig zijn. Dat wil echter niet zeggen dat Don Bosco-werkers geen antwoord kunnen geven als hen gevraagd wordt wat een Don Bosco werker concreet doet.

Enkele voorbeelden van zulke antwoorden zijn: een Don Bosco werker...

- zoekt aansluiting bij de belevingswereld van jongeren;
- zorgt voor een ontspannen en veilige sfeer waarin jongeren zichzelf kunnen zijn;
- geeft duidelijk aan wat zijn mogelijkheden en grenzen en die van het werk zijn;
- laat jongeren voelen dat hij om ze geeft;
- bereidt activiteiten goed voor, maar voert ze flexibel uit, is altijd open voor suggesties en draait nooit koste wat kost een standaard programma af;
- werkt niet vóór jongeren, maar mét jongeren en gaat er vanuit dat jongeren inspraak hebben en eigen verantwoordelijkheid dragen;
- moedigt eigen initiatieven van jongeren aan en ondersteunt hen daarbij om zo hun zelfstandigheid te bevorderen;
- geniet van zijn werk.

Werken in teamverband

Don Bosco werk doe je niet alleen maar in een teamverband, ook al heb je geen directe collega's. De Don Bosco werker heeft mensen om zich heen die dezelfde visie op het omgaan met jeugd en jongeren hebben, dichtbij of buiten de directe werkomgeving. Zo ontwikkelt de Don Bosco werker een eigenheid, die haar basis heeft in eensgezindheid. In teamverband ontwikkelt de Don Bosco werker zijn creativiteit, door invloeden van buiten maar ook door samenwerking. Een noodzaak hierbij is vorming en nascholing.

De redelijkheid is voor de Don Bosco werker zelf van essentieel belang wil hij goed kunnen functioneren. Dialoog en overleg zijn noodzakelijk. Dit alles kan niet zonder de waardering voor wat ieder doet. Op de juiste momenten moet er tijd en aandacht zijn voor de eigen inspiratie die gevoed dient te worden door anderen en door rust te nemen.

DE SPIRIT VAN DON BOSCO

De werkwijze van Don Bosco komt voort uit zijn levensbeschouwelijke vorming, zijn spiritualiteit. Tegenwoordig werken niet alle Don Bosco werkers vanuit een religieuze overtuiging. Dat betekent echter niet dat het evangelische karakter van de Don Bosco werkwijze is verdwenen, integendeel, het leeft voort in de bewogen stijl van werken, elkaar oproepen en elkaar versterken. Don Bosco las het evangelie vanuit een bepaalde invalshoek: die van een barmhartige God die mensen niet in de steek laat. Door zichzelf onvoorwaardelijk in te zetten voor jongeren wilde Don Bosco het evangelie volgen. Mededogen en onvoorwaardelijkheid zijn nog altijd te vinden in de Don Bosco werken. Tegelijkertijd bestaat er respect voor andere godsdiensten en levensbeschouwingen en leeft het besef dat ieder mens, ongeacht zijn geloofsvisie of overtuiging, kampt met spirituele vragen en op zoek is naar inspiratiebronnen en andere voedingsbodems voor kracht.

Meer over spiritualiteit in het algemeen en die van Don Bosco in het bijzonder is te vinden in de boekjes *Don Bosco werk vandaag; de spirituele missie (een essay door Jurja Steenmeijer)* en *De spiritualiteit van Don Bosco - jouw spirit*.

TOT BESLUIT

Dit Handvest voor Don Bosco werkers is geen strak keurslijf waarin Don Bosco werkers zich exact aan de regels en richtlijnen moeten houden. Het wil echter handvatten bieden en een richting geven voor al diegenen die zich met het hart op de goede plek voor jeugd en jongeren willen inzetten. Het Handvest is een houvast om zich de werkwijze van Don Bosco eigen te maken. Het biedt een inspiratiebron voor de Don Bosco werker zelf en een reden om in dialoog met anderen steeds kritisch naar de eigen manier van werken en omgaan met jeugd en jongeren te kijken. En zo nodig de werkwijze verder uit te bouwen en te professionaliseren. Dit Handvest is een oproep aan iedereen en nodigt mensen uit zich met hart en ziel in te zetten voor jeugd en jongeren op de manier zoals hiervoor beschreven. Als een levenshouding in plaats van een werkhouding. In elk kind zit iets goeds. Bij sommige moet je echter wat moeite doen om het te zien.

